

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert mellomrom. Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan bli korta ned. Legg ved portrettfoto.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Velaug H. Sælid
velaugh@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Ellen Krystad
ellenk@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikkje innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

DEBATT ►

Hva er det flest mennesker i alle epoker av vår historia har brukt mest tid på?

Gi arbeidet ei historie

Ingar Kaldal

KRONIKK

Foreløpig er Arbeidsarven et nettsted som du kan besøke her: www.arbeidsarven.net. Men enda mer er det en idé om at arbeidet vårt har ei historie. For å kunne skrive den historia, må vi høre hva de som selv har arbeidet, kan fortelle om sine arbeidsliv. De minnene er arbeidets kulturarv, verdte å bevare, bruke og overlate til nye generasjoner.

Mye gjøres i dag for å ta vare på kulturminner. Noe markeres dermed som historisk viktig. Men hva har flest mennesker i alle epoker i historia brukt mest tid på? Ikke kriger, ikke slag, ikke religion, ikke politikk, ikke revolusjoner eller erobringer, men, nettopp: arbeid.

Hvor mye sto det om arbeid i historieboka du leste på skolen? Trolig lite. Men så vil noen spørre, er arbeid noe å skrive historie om? Er ikke politikere viktigere, for er det ikke politikk som forandrer samfunnet? Jo, mye formes av politikk, men det ligger minst like mye politikk i livet på en arbeidsplass som i en kommunestyresal. Makt og medbestemmelse i jobben betyr noe for oss, hver eneste dag. Arbeidet former oss som mennesker – og hva annet forteller vi om når noen spør oss hva vi er, enn jobben og yrket vårt? Arbeidet har i hele den moderne tid vært et sentralt tema i alle politiske ideologier. Og selvsagt: arbeidet har skapt det vi har levd både for og av. Skal vi forstå vår tid, må vi vite noe om hvordan den er skapt. Og hva har skapt det vi har og er, mer enn arbeid?

Dessuten har arbeidet gjennomgått minst like grunnleggende endringer som politikken, og kanskje enda mer i vår tid enn noen gang tidligere. Industrialiseringen skapte fabrikklivet, som revolusjonerte arbeidet. Dataalderen har endret livet så mye at mange ungdommer som er født etter pc-ens gjennombrudd ikke

bare er uvitende om gamle arbeidsmåter i jordbruket, men om livet i fabrikker. Alt dette gjør arbeidets historie viktig.

Skal vi gi arbeidet ei historie, trenger vi andre kilder enn når vi skriver historie om politikk. Om det meste av livet på jobb skrives lite ned. Men alle husker og vet mye om nettopp det de i årenes løp har erfart i sitt arbeidsliv. Og hvis det blir fortalt og bevart, er det ei gullgrube for alle som mener arbeidet har ei historie verdte å skrive.

I 1950-årene samlet Norsk Folkemuseum inn over to tusen arbeiderminner, nedskrevne beretninger og intervjuer der vanlige mennesker fortalte om sine liv som arbeidere. Minnene i

industrielle revolusjonen. Skal framtidens unge kunne lese om dette, og kanskje lære noe om det på skolen, må noen samle inn og ta vare på det folk kan fortelle om de forandringene de har vært med på. Nettstedet Arbeidsarven er bare ett enkelt tiltak for å hjelpe til med dette.

Noen resultater er det blitt, og mye mer kan gjøres. Noen eksempler: Ved Moss by- og industrimuseum har Bjørg Holsvik og kolleger i flere år i samarbeid med Arbeidsarven samlet inn minner fra nedlagte bedrifter i området, og nå er historie. For at livet på disse arbeidsplassene ikke skal bli glemt, har de har engasjert tidligere ansatte i bedriftene til å skrive ned sine minner. Fra blant

MANN FOR SIN VOTT: Selbu i Sør-Trøndelag er også i dag kjent for sine strikkevarer. I 1947 var det den 84 år gamle skredderen Kristen Jørgensen som svingte strikkepinnene.

FOTO: TH. SKOTAAM, SCANPIX

på de nedlagte arbeidsplassene. Nå er museet i gang med å samle minner fra den nylig nedlagte Peterson papirfabrikk. Museet har også samarbeidet med lærere om å få elever til å intervju gamle og formidle kunnskapen i digitale fortellinger. Smakebiter fra alt dette finnes på Arbeidsarvens nettsider. Der kan du lese for eksempel hva Jan-Erik Olsens har fortalt om noen arbeidskamerater på kasserollefabrikken Il-O-Van:

«De som jeg kanskje husker best av alle i fabrikken, er nok de karene som håndpolerte kasseroller og kaffekjeler. Ikke fordi jeg var spesielt mye inne i poleringsavdelingen, men de stakk seg sånn ut. Det kom av at de var svarte fra topp til tå. Man så bare det hvite i øynene på dem og de hvite tennene når de smilte. Jeg ser dem enda foran meg der de satt på rekke og rad inne på det svarte poleringsrommet og håndpolerte produkter med sigarettneipen i munnvikken. Men å tenne på sneipen var dødssynd for da kunne hele fabrikken brenne ned og det hadde skjedd før.»

Et annet eksempel: Norges Bygdekvinnelag har samarbeidet med Arbeidsarven om skrivekonkurranser blant sine medlemmer. De beste bidragene er blitt premiert med deltakelse på et av lagets seminarer. Noe lignende er også blitt forsøkt med noen få fagforbund, men uten at det er kommet særlig i gang. Lokale prosjekter virker lettere å få til. På Løkken Verk inviterer Orkla Industrimuseum nå både tidligere ansatte i flere bedrifter og husmødre i bygda til å skrive ned sine minner.

Kanskje er dette en idé som kan brukes flere steder, kanskje som en ekstra aktivitet for veteranene i ei fagforening. I så fall står nettstedet til disposisjon, og kan legges til rette med informasjon og råd for hvordan det kan gjøres. Materialet som blir skapt, tas trygt vare på av arkiver og museer hvor det naturlig hører hjemme. Så kan det brukes i både museer, artikler, bøker og skoleundervisning. Da kan det bidra til at vi i framtida har med oss verdifull kunnskap om de store forandringene mange av oss har opplevd i arbeidslivet også i vår tid.

«Om det meste av livet på jobb skrives lite ned. Men alle husker og vet mye»

dette materialet strakte seg helt tilbake til 1870-årene, og er ennå i dag en kilde til å undersøke stadig nye temaer i arbeidets dagligliv helt siden industriens gjennombrudd.

I dag har vil lagt bak oss en periode med like grunnleggende endringer i arbeidslivet som den

annet Moss verft, Helly Hansen, Glassverket og kjøkkenutstyrsfabrikken Il-O-Van har museet invitert gamle kolleger til å møtes igjen, til kaffe på museet, og videre: skrive minnefortellinger.

Noen har også tatt med seg bilder museet har fått skanne, fra livet

Ingar Kaldal,
historiker

ingar.kaldal@ntnu.no